

MÄNG TOÖ

JA

Sundeksemplar

PIIRIBÄTKÖMÄ

APRILL 1941 №4

Kuidas Lenin kinkis ühele poisile mängukanni

M. Zoštšenko

Üks vene revolutsionäär pages tsaari vanglast ja peitis end sandarmide eest välismaale.

Ta asus elama Šveitsi, Zürichi linna. Seal ta astus töölisena mööblitööstusse ja jäi sinna tööle.

Varsti sõitis Šveitsi ka Lenin.

Meie tööline tahtis väga näha Leninit, sest ta oli palju temast head kuulnud ja tema raamatuid lugenud.

Kord kuulis tööline, et Lenin esineb kõnega „Vene tööliste ringis“ koosolekul.

Meie tööline otsustas minna sellele koosolekule, et kuulda Leninit.

Selle töölise naine töötas ka mööblitööstuses, kuid õhtuses vahetuses. Nii ei olnud meie töölisel kedagi, keda jätta oma väikese poja Donati juurde.

Siis ütles meie tööline oma pojale: „Lähme juba üheskoos koosolekule ja vaatame Leninit.“

Ja näe, ta võttis oma poja käekõrvale ja nad läksid tööliste klubisse.

Nad jõuavad klubisse. On veel vara. Ei ole veel kedagi. Ainult üks inimene istub saalis ja loeb ajalehte.

Tööline paneb poja akna juurde istuma, aga ise kõnnib närviliselt saalis ringi ja mõtleb:

„Arvatavasti Lenin ei tule?“

Samal hetkel inimene ajalehega (see oli Lenin) ütleb töölisemale:

„Selline tore ilm, aga te peate oma väikest poega lämmatavas toas.“

Tööline vastab:

„Ei, mu poeg Donat on veel väga väike. Tal hakkab õue peal mängides igav ja ma kardan, et ta läheb siis tänavale ja eksib ära. Parem me istume temaga siin ja ootame kuni Lenin tuleb.“

Lenin aga räägib poisile:

„Noh, anna oma käeke, lähme koos natuke jalutama.“

Ja Lenin võtab poisikese käekõrvale ja nad lähevad koos tänavale. Tulevad mänguasjade äri juurde ning astuvad sinna sisse.

Seal Lenin ütleb poisile:

„Tahad, ma ostan sulle paadikese?“

Ja see oli imeilus, väike purjepaadike.

Ja purje võis üles tõsta ja alla lasta.

Kuid purje kõrval seisis väike madrus.

Sinna oli paigutatud ka pingike, väike rool ja lipp. Noh, imehuvitav mängukann.

Poiss rõomustas väga. Lenin ostis talle selle purjepaadi.

Nad tõttasid kiiresti õuele.

Õuel oli väike purskkaev.

Ja sellel purskkaevul poisike sõidutas oma paadikest.

Tuul paisutas purjesid ja paat sõitis suurepäraselt, juhitud tüürist.

Poiss oli väga õnnelik, ta naeris ja plaksutas rõõmuga käsi ning hüüdis:

„Ära karda madruseke! Uju edasi!“ Samas kaevu juures seisis ka Lenin ja naeratas.

Samal ajal kõnnib meie tööline erutatult mööda saali.

„Vaat, — mõtleb — milline eba-meeldivus, Lenin ei tule ja lisaks keegi tundmatu võttis minu poisi ja läks temaga ära.“

Saali oli kogunenud juba palju rahvast. Ja kõik küsitlevad üksteist:

„Aga kus on Lenin? Kas ta tõesti ei sõitnud?“

Sel hetkel keegi rahva hulgast vaatas aknast välja ja hüüdis:

„Vaadake, Lenin on õue peal keelegi väikese poisiga.“

Kõik hakkasid aknast välja vaatama.

Ka meie tööline vaatas ja nägi purskkaevu juures oma poega Leniniga.

Tööline imestas väga. Ning mõtles:

„Ah see ongi Lenin. Aga mina mõtlesin, et see on keegi teine; on ta aga lihtne ja hea. Ta isegi ostis mu pojale mängukanni.“

Varsti tuli Lenin saali tagasi ja hakkas töölistega vestlema.

Sms Stalin pioneeridega

*Pildil oleva kuju valmistas
15-a. V. Tšernjak gipsist*

Meie suurel kodumaal,
igas linnas, orus, mäel,
ootab kõikjal lastepere —
ootab maa nii suur ja lai,
millal esimene mai
ometi kord jõuab kätte,
astub päris ukse ette.

Saabus mai. Ja küll on ilus!
Kõikjal lehvib punalipp.
Meie lippu päike silub,
kiirgab kuldne vardatipp.
Meie maa on suur ja lai,
suur on esimene mai!
Suurte tähtedega maalin:

TERVITAN SIND, ONU STALIN!

Kevade ja lindude tulek

A. Mirka

Õues hakkas lumi sulama. Oli palju, palju vett. Lapsed teadsid, et nüüd imbub vesi maa sisse ja äratab seal rohu ja lillekesed. Kui päike maapinna soojaks paistab, võivad nad kasvama hakata — siis on juba kevad! Siis tulevad ka linnud kaugelt tagasi. Aga kuhu läheb meie kuldnokapere, sest tuul ajas maha nende majakese, ja see läks päris katki. „Teeme uue puuri kuldnokkadele!“ otsustasid lapsed.

Lasteaias oli tööpink, saed, haamrid, puurid ja kõik tarvilikud tööriistad. Küll oli see tore töökoda! Tüdrukud ja poisid töötasid usinasti. Tegid valmis ilusa kuldnokapuuri. Seinad värviti pruuniks, katus mustaks ja sissekäigu ette ehitati võre, kuhu lind võiks istuda. Kui puur oli valmis, ronisid suuremad poisid puu otsa ja kinnitasid majakese puu külge. Lapsed olid õnnelikud oma tööd vaadeldes, kuid muret tegi vaid mõte, et see viimaks ei meeldi lindudele?

Ühel hommikul kuulsid lapsed akna taga tuttavat siristamist. Olidki saabunud kuldnokad ja sädistasid rõõmsalt uue majakese ümber! Lastele tervituseks aga laulsid nad:

„Liiri, lõõri, lapsukesed,
tere, tere, sõbrakesed.
Küll on kena majake,
mis te meile tegite.“

Küll oli nüüd alles rõõmu sellest tööst! Lapsed armastasid neid väikseid lauluräästaid ja kuulasid huviga jutte nende elust. Nüüd ootasid nad, millal linnuema haudub välja väikesed pojad. Siis näeb, kuidas ta neid söödab ja lendama õpetab. Aga sinnamaale on veel palju aega.

Kas on teil ka oma tehtud linnupuur ja teil oma linnud?

Kevadel

Lumi sulas, kadus jää.
Õues soe ja imehää.
Laulis lõbus linnuke,
mättast piilus lilleke,
teretasid päiksekiirt,
kes viis külma talve siit.

Aga hoolas mesilind.
magas alles talveund.
Kärbes vilus aknapraos,
viibis ka veel unenäos.
Nägid unes päiksekiirt,
kes viis külma talve siit.

Päike kõrgelt naeratas,
unimütsid äratas.
Raputasid une silmast,
tundsids rõõmu soojast ilmast.
Tänasid siis päiksekiirt,
kes viis külma talve siit.

A. Mirka

Meie kevad

Tere kevadpäike pai
üle meie maa,
tere esimene mai
rõõmu lauluga!

Täna lippel marssimas
minu ema, isa,
küllap ise varsti ka,
astun neile lisaks.

Punalipu tegin ma,
pääle hõbetähe,
kullakirjad sinna ka
teen, kui kasvan vähe.

Kodu õues aga nüüd
lasen laulu vahvalt:
elagu me võiduhüüd,
vahva töötav rahvas.

J. Palm

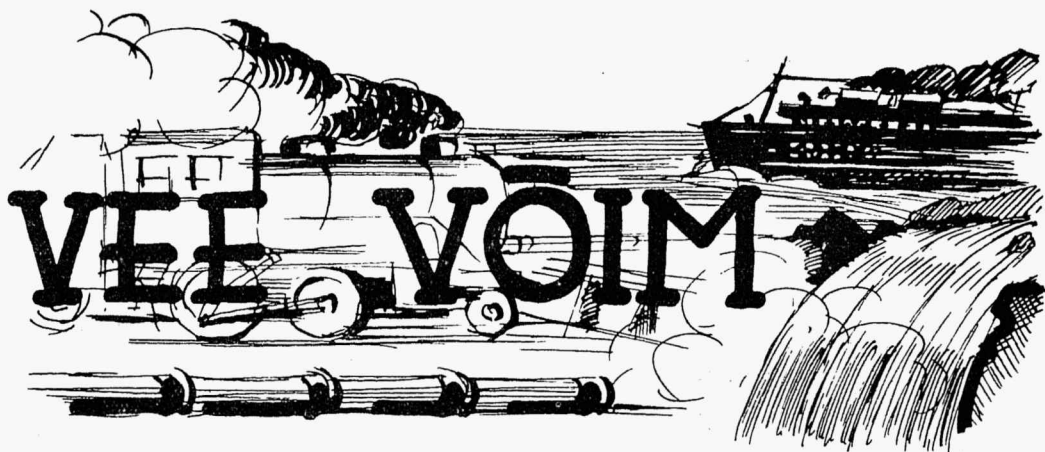
Esimene mai

Õuest lumi vähenes, —
kallis kevad lähenes,
aina sadas kiirtekuld,
talveunest ärkas muld.

Sametpilved üleval,
mahlakapp taas kase all.
Vaata! Liblikate lend,
tuul ja päike nagu vend.

Maailm lapsele nüüd lai . . .
Tuleb esimene mai.
Tuleb mai — ta lilli toob,
sõprust laste vahel loob.

M. Kivimäe

M. Iljini järgi E. Jõgi

Millal hakati pesema?

Praegusel ajal on igas suurlinnas veevärk. Inimene tarvitab päevas mitu pange vett. Aga vanasti polnud see nii. Siis võis inimene tarvitada ööpäeva jooksul vaid ühe ämbritäie vett. Pole siis ime, et ta ei saanud end korralikult pesta ega hoolitseda puhtuse eest.

Kaugemas minevikus ei puudunud üksnes veevärgid, vaid majade juures ei olnud ka kaevusid. Viimaseid leidis vaid üksikuid, suurematel väljakutel. Muidugi oli siis vee hankimine raske. Seda tuli tassida ämbrites käe otsas. Ka oli vesi sageli ebatervislik. Tihti leiti kaevust koolnud kasse, hiiri ja rotte. Tavaline nähe oli see, et vesi haies mustusest.

Kuna vett oli nii raske saada, ei pööranud inimesed ka suurt tähelepanu puhtusele. Pesema hakkasid nad end korralikumalt alles mõne saja aasta eest. Nii ei pidanud kuningadki, kellel oli küllalt võimu, vajalikuks end iga päev pesta. Prantsuse kuninga magamistoas leidis küll hiigelvoodi — säärane mürakas, mida ei saanud korraldada ei ööseks ega päevaks, nagu tehakse seda tänapäeval, vaid selleks vajati erilist seadeldist. Selles toas leidis neljale kullatud sambale tugev baldahhiin, mis meenutas väikest kirikut, hinnalisi vaipu, peegleid ja haruldasi kelli — ent kuidas te seal ka oleksite otsinud, pesulauda poleks

te seal leidnud. Ei isegi lihtsat pesukaussi.

Kuningale ulatati hommikuti märg rätt, millega ta pühkis ainult nägu ja käsi.

Kui inimesed juba endi pesemisel veega kokkuhoidlikud olid, mis siis veel kõnelda pesupesemisest. Pesu pesti väga harva. Isegi rikkad vahetasid pesu ainult üks kord kuus või veel harvemini. Siis ei mõeldud sellele, kas särk oli puhas, vaid kas särgi pitsid kätistel olid küllalt kallid ja kas särgi rinnaesine oli küllalt tore-dasti väljaõmmeldud. Ööseks võeti särk seljast ja magati alasti.

Alles kaheksa aasta eest hakati taipama, et pesu peab vahetama sagedamini. Umbes sel ajal tuli tarvitusele ka ninarätt.

Et puudus veevärk ja puhtusele ei teatud panna erilist rõhku, valati roiskvesi lihtsalt aknast välja tänavale, kus selleks oli kaevatud kraav, mis endastmõistetavalt koledasti haies.

Pole ka ime, et inimesed tol ajal sagedasti haigestusid. Ei teatud, et mustus on nakkushaiguste põhjuseks. Juhtus, et terved linnad ja külad surid katku või mustadesse rōugettesse. Laste surevus oli kohutav. Ainult pooled sündinuist elasid kümne aastani.

Mis te arvate, mis aitas inimesi saada tervemaks ja tugevamaks? Vesi, seep ja puhas pesu.

Kuidas uhub vesi mustuse ära?

Vahest arvate, et vesi kannab lihtsalt mustuse ära, nagu ta teeb laastukestega jões? Ei, nii see just ei ole. Katsetage ise! Hoidke määrdunud käsi kraani all ja laske vett peale voolata. Kas käsi läheb puhtaks?

Kindlasti mitte. Ja nii end ka keegi ei pese. Pestes peame määrdunud kohta tingimata nühkima, hõõruma. Aga milleks? Selleks, et mustust sealt kuhu ta kinni on jäänud, ära kiskuda, maha kraapida. Samuti toimub ka pesuga. Ei saa pesu puhtaks üksnes sellega, et see pannakse vette ja lastakse seal liguneda. Pesu tuleb hõõruda, nühkida, ja kui mustusekübed pesu küljest lahti on, alles siis kannab vesi nad ära.

Aga kas aitab ainult nühkimine? Ei. Me vajame veel seepi.

Seep on mustuse suurim vaenlane. Seep otsib üles kõik mustusekübed, tirib nad riidekiude ja naha kortskeste vahelt välja ja vesi uhub nad ära. Õieti ei tee seda seep kuival kujul,

vaid vahuna. Vahul on suur tähtsus. Vaht koosneb tillukestest seebimullidest, ehk väikestest õhupallikestest, millel veekord ümber. Need pallikesed haaravadki mustuse ja viivad ära.

Mispärast joome vett?

See küsimus näib lihtsana, kuid vastata sellele polegi nii lihtne.

Nagu vist kõik teavad, ei saa inimene elada veeta. Kuna inimese keha alatiselt tarvitab vett, peame hoolitsema selle eest, et meil oleks veetagavara.

Hingake külmale peeglile. Klaas tuhmub, kattub veepiisakestega. Kust tuli vesi? Meie kehast. Ja nagu te näete niiskust, puhudes peeglile, nii hingame seda alati välja.

Öö-päeva jooksul tarvitab inimene tervelt kaksteist klaasi vett. Järgelikult peab ta kehale sama palju vett tagasi andma. Seepärast me joomegi või varustame oma keha veega teiste toitude abil. Näiteks, puuviljaga, juurviljaga ja leivaga. Kõikjal leidub vett.

Kas veel on jõudu?

Vesi on näiliselt päris süütu aine. Aga juhtub, et ta teeb suuremat hävitustööd kui püssirohi. Vesi on väga kardetav, kui sellega ei mõisteta õieti ümber käia.

Juhtus kord, et vesi paiskas õhku viiekordse maja ja surmas 23 inimest. See oli Ameerikas neljakümne aasta eest.

Kuidas see juhtus?

Asi seisis selles, et majas oli vabrik.

Alumisel korral oli ahju sisse müüritud määratu suur katel. Sellesse katlasse mahtus peaaegu terve tiigitais vett. Kui ahju köeti, hakkas vesi katlas keema ja aur läks toru mööda masinasse.

Kord jäi masinist tukkuma ega pumbanud õigel ajal katlasse vett juurde. Katlas aga vähenes vesi ja ahi kuumentes edasi. Korraga virgus masinist ja hakkas kiiresti vett juurde pum-pama.

Kas teate, mis siis juhtub, kui valatakse vett kuumale rauale? Vesi muutub auruks.

Sedasama juhtus ka siin. Vesi muutus kuumas katlas auruks, aur tekkis katlasse liiga palju, katel ei pidanud vastu ja lõhkes.

Saksamaal juhtus kord veel hullemat. Ühes hoones lõhkes korraga 22 katelt. Kõik majad ümberringi purunesid. Katla tükke paiskus õnnetuskohast poole kilomeetri kaugusele. Vaadake kui kohutav on veeaur!

Teie majas lõhkeb ka iga päev tuhandeid katlaid. Aga mitte suuri, vaid üsna pisikesi. Kui halud ahjus või pliidi all praksuvad, ajab vesi puitu lõhki. Igas puus on vett. Suure kuumuse tõttu vesi muutub auruks ja kisub puukiud lõhki.

Kõva vesi — jää — lõhub omakorda.

Aur võib purustada maju, aga jää terveid mägesid. See toimub järgmiselt:

Sügiseti satub kaljupragudesse vett, mis talvel jäätub. Jää võtab üks kümnendik osa rohkem ruumi, kui vesi. Kuna jää rohkem ruumi vajab, ajab see end suure jõuga laiali. Ained, mis seda ümbritsevad, ei suuda survelle vastu panna ja katkevad.

Nii lõhkevad ka veetorud.

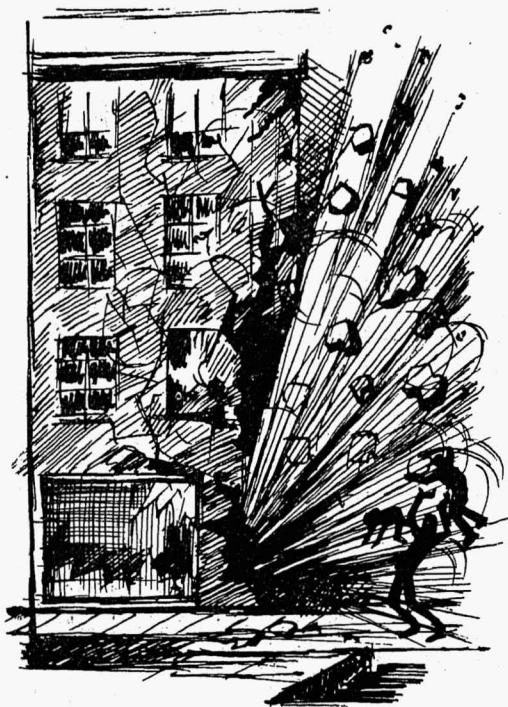
Kas on läbipaistmatut vett?

Igati ütleb, et vesi on läbipaistev. Aga tõeliselt on see seda vaid õhukese kihina. Ookeani põhjas valitseb alatine öö. Päikese kiired ei tungi sügavast veekogust läbi.

Aga mitte üksnes vesi, vaid kõik asjad on õhukese kihina läbipaistvad, aga paksu kihina mitte. Võtame näiteks tükikese valget läbipaistvat klaasi ja vaatleme seda küljelt. Klaas ei ole enam valge ega paista läbi.

Hiljuti valmistas keegi teadlane kihi rauda, mis oli läbipaistev. See kiht oli kõigest üks sada tuhandik millimeetrist. See raudplaat oli läbipaistev nagu klaas ega omanud peaaegu mingit värvi. Kui see asetati raamatule, võis läbi raua näha kirja.

Samasuguseid õhukesi kihte on valmistatud ka kullast ja teistest metallidest.

Talve lahkumine

Eerika Nöörme

Talv oli kestnud juba mitu-mitu kuud. Pakane paukus ühtelugu aiateibas ja lund sadas nii rohkesti, et mõnelpool ei pääsenud lapsed sellest läbi kooli ega vanemad inimesed tööle. Talvetaadil ja tema rohkearvulisel sellideperel ei olnud kunagi aega. Neil oli kiire ööl kui päeval. Tuisuvana oma abilistega kihutas väledail tuulehobuseil läbi metsade, üle väljade ja mööda linnatänavaid ning kõikjale jäid neist maha kõrged hanged. Külmapoisid näpistasid inimestel sõrmeotsi, varbaid ja kõrvalesti, kõhapoisid aga raputasid kõigile kõhapulbrit suhu.

Nüüd aga ei olnud mitmel päeval enam lund sadanud. Linnatänavalt olid juba viimased kuhilad ära veetud ja linnaäärseil põldudelgi kippus lumi sulama. Päike ju paistis heledasti, mis ime see siis! Õhtul teatas tuisuvana oma sellidele, et öösel sõidetakse välja — tööle. „Valmistame hommikuks inimestele ilusa üllatuse,“ muigas ta.

Hea tujuga sõideti välja, sest mitme päevane puhkus oli kõiki kosutanud. Vahepeal tehti küll ka veidi tööd — parandati suuri lumekotte ja kohendati tuuleregesid. See aga ei olnud nii raske kui tuisutöö.

Hulk maad sõideti vaikides. Tuisuvana seisis nagu kapten sellide keskel. Sellid aga olid kõik lumekottide ümber, et kohe, kui saavad käskluse, asuda tööle.

„Avage kotisuud!“ hüüdis tuisuvana. „Väljadele raputage lund põlvkõrguselt, maanteedele aga tuisake nii palju kui jäksate!“

Kõik sellid asusid kottide juurde. Imelik — need olid täna kergemad kui varemalt. Ja mis see siis oli! Peaaegu ühestki kotist ei tuisanud lund, raputa nii palju kui tahad. Tuisusellid ehmusid, vaatasid üksteisele hirmunult otsa ega lausunud sõnagi. Viimaks kogus

üks vanem sell, kes oli vilunud teede kinnituiskamises, julguse kokku ja ütles:

„Kuule tuisuvana, lumi on otsas!“

„Mis? Mis? Ma ei kuulnud vist õieti?! Räägi uuesti!“ nõudis tuisuvana.

Julge sell kordas siis veel oma ütelust.

„Kas juba tõesti on talv nii kaugele arenenud, et varsti hakkab tulema kevad?“ imestas tuisuvana ja katsus ka ise mõnda kotti tõsta. Need kõik olid tõesti tühjad.

Tuisuvana käskis tuulehobuseil ringi pöörata ja kodupaika tagasi sõita. Teel ta aga tõreles oma abilistega, et need ei olnud varemalt märganud, et kotid on tühjad. Oli ju see sõit täiesti asjalt tehtud.

Oldi jõutud kodukohast päris kaugele, sest kavatseti suured maa-alad täis tuisata. Isegi hommikuks, kui päike tõusis, ei jõutud veel koju. Päikest aga tuisusellid ei kannata. Täiesti vastuvõtmatu oli see ka tuisuvanale. Et oma seisukorda veidi parandada, käskis ta oma abilistel haarata maast lund ja keerutada seda tuisuna ree ümber.

Parajasti, kui läheneti suuremale jõe, kuuldus sealt appihüüdeid. Tuisuvana soovil sõideti sinna poole, kust kostsid hüüded. See oli tuisuvanale ja ka mõnele vanemale sellile tuttav hää. Ja et tuisumeeste kõrvad ei petnud, see selgus kohe. Suure ähkimise ja puhkimisega ronis külmaonu ühest suurest jääpraost välja. Tema kannul tuli mitukümmend selli ja õpipoissi, kes kõik lõdisesid ja aevastasid.

Tuisuvana ja külmaonu olid juba vanaast ajast suured sõbrad, ning nüüd võttis tuisuvana kõik kannatajad heameelele oma reele. Muidugi päriti kohe, et kuidas külmaameestega niisugune õnnetus juhtus. Külmaonu seletaski siis,

et ilmad olevat juba nii soojad ja päike paistvat nii palavasti, et sulatavat jõgedelt ja järvedelt jää. Tema siis tulnudki öösi koos oma abilistega jõekaant parandama. Töötatud aga veidi ettevaatamatult suurema jääprao parandamise kallal ja nii juhtunudki, et vallatu kevadtul lükanud nad jääprakku.

Tuisupoisid olid sellest huvitatud, kuidas külmamehed said nohu. On nad ju ise selleks kaasaaitajad, et inimesed külmetaksid ja jääksid haigeks.

Selle kohta jutustasid külmapoisid, et nemad läinud nohupoistega tülli. Kui nad jääprakku kukkunud, näinud seda ka nohupoisid pealt ning hakanud neid pilkama. Sellest tekkinudki tüli. Nohupoisid olnud tugevamad ja tunginud neile kallale, ning nüüd nad aevastavat kõik.

„Mis sul viga,“ ütles külmaonu tuisuvanale. „Sul veel peaaegu kogu maa lund täis, kuid minu jõgedel laguneb jää niisuguse raginaga, et see on kuulda mitmekümne kilomeetri kaugusele.“

Kuid seegi jutt ei rõõmustanud tuisuvana põrmugi. Temagi vaatas murelikult, kuidas lumi kõikjal sulas ja valgele vaibale tekkisid mustad laigud. Isegi nii palju ei olnud lund, et neid mustavaid kohti paigata.

Mõlemad kinnitasid, et nad on oma töö korralikult teinud, kuid siiski kartsid nad, et saavad talvetaadilt noomida. Ka oli tuisuvana tervis muutunud päris viletsaks, ta pea valutas ja ta kartis, et saab iga hetk päikesepiste, sest päike paistis palavasti.

Linnast läbi sõites nähti, et kõigi majade räästad nutsid. Jääpurikaist tilkus sorinal veejasid alla. Mõni purikas, mis oli varemalt kindlasti väga suur, oli jäänud nii väikeseks, et seda võis vaevalt näha.

„Mis mehed need on, kes tänavatel nii usinasti töötavad?“ küsis üks külmapoistest ja näitas meestele, kes raiusid tänavailt lahti kõva lumekamarat, loopisid selle autodele ja vedasid minema.

„Need on ju kevadetegijad,“ seletas teine, „talve vaenlased. Mida kiiremini veetakse lumi tänavailt, seda rutem tuleb kevad linna.“

Tuisuvana ja külmaonu kuulasid mõlemad seda juttu pealt ja ohkasid sügavasti.

Edasi märkasid tuisupoisid töölerutavaid inimesi, kel olid õhukesed kevadriided seljas. Nad juhtisid ka külmapoiste tähelepanu sellele ja arvasid, et nüüd oleks neil paras aeg tööle asuda.

Külmapoosid aga löid lootusetult käega ja ütlesid, et nemad olevat nii väsinud, et ei jõudvat midagi teha.

„Oleks nohu- ja köhapoosid siin, need ehk saaksid selliste kergemeelsete inimestega hakkama,“ arvas üks.

Kui aga silmad veidi valgusega harjusid, nähti köha- ja nohupoosse jooksvat inimestele järele, kuid peaaegu ühtki ei saanud nad kätte. Nende tööhoog oli talvisega võrreldes palju langenud.

Jõudes põlismetsa, mis on kogu talverahva koduks, selgus, et seal valitseb suur segadus. Soojad ilmad olid paljudele sellidele liiga teinud — ühel sulas jalg, teisel jooksid hirmupisarad silmist, kolmandad kannatasid palavikku. Talvelossi sisemus oli segi paisatud, katused lasksid vett ja päikesekiiri läbi, jääroosidega kaunistatud aknad sulasid.

Talvetaat kutsus lossi suurde saali kokku nõupidamise, et selgitada kõigile halba seisukorda. Ta ütles, et ligemal ajal olevat oodata suurt kevade pealetungi talvele.

Need noored talvepoosid, kes olid töötanud alles ühe talve, olid kõik nõus

julgesti vastu astuma kevade pealetungile. Vanemad sellid aga seletasid neile, et sel ei olevat mingit mõtet. Mitme aastatuhande jooksul olevat olnud ikka nii, et kui talv on kestnud teatava aja, tuleb kevad. Kevadele järgnevat suvi ja sellele omakorda porine sügis. Kohe talve lõppedes minevat talvepoosid puhkusele. Selleks ajaks aga, kui ka sügis on juba väsinud, puhkavad nad kõik hästi välja ja asuvad sügise asemele, ning jälle algab talv. Nii otsustatigi, et minnakse juba ligemal ajal puhkusele. Esialgul aga jäädi siiski veel koh-tadele, et oodata talvetaadi käsku lahkumiseks.

Oli öö. Kogu talverahvas magas rahulikku und. Järsku hakkasid sahisema puud ja häälitsema hirmunud talvelinud. Kõikjalt jõgedelt ja järvedelt kostus jäälagunemise mürinat ning raksatusi. Talverahvas virgus. Esiti ei saadud aru, mida see peab tähendama, sest oldi unised. Kohe aga saabusid käskjalad teatama, et kevad on saabunud ja talverahval on aeg minna.

Tuuled rakendati sõidukite ette ja algas teekond puhkusele. Ringi vaadates nähti, kuidas kõikjal tantsisid rõõmsad

punapõsksed kevadpoisid. Nende tants oli nagu nõidumine, mis meelitas haljaid rohulipli maapõuest välja. Nähes seda, hakkas üksikuil maad katvail lumelaikudel piinlik ja nad sulasid nii ruttu kui jõudsid. Sambla sülest aga sirutasid endid sooja päikese poole esi-

mesed valged ülased ja rõõmsanäolised sinililled. Isegi kuldnoka lõbusaid kevadviise kuulis talverahvas oma lahku-mistekonnal.

Algas päikesepaisteline kevad, mida mudilased nii kaua olid oodanud suure igatsusega.

Viivike-vigurdaja

V. Dzalajevi järgi J. Ratassepp

Meil polgus on hobune Viivi. Ta on väike, hall ja üsna karvane. Viivile ei meeldi et talle selga istutakse, aga heinu ja kaeru armastab ta väga. Ka magada — seda armastab ta samuti väga.

Kord lõi Viivi oma jala vastu kivi ja hakkas lonkama. Ta viidi looma- arsti juurde. Arst sidus Viivil jala side- metega kinni ja ütles siis:

— Viige hobune homseni talli puh- kama!

Järgmisel hommikul taheti Viivit küll saduldada, kuid ta lonkas endiselt. Tal seoti jalg uuesti kinni ja ta jäeti talli paranema. Viivi sai aru, milles asi sei- sis, ja mõtles:

— Kui ma lonkan, siis ei viida mind tööle.

Ja kolmandal päeval, kui ta saduldati ja õue toodi, hakkas ta meelega uuesti lonkama, kuigi jalg oli juba paranenud. Viivi viidi uuesti talli tagasi ja seda ta oligi tahtnud.

Nii katsetati Viiviga mitu päeva järgemööda, kuid lonkamine ei andnud järele. Viivil oli hea elu — ta sõi kaeru ja heinu ning magas nii palju kui süda soovis. Viimaks hakkas laisal Viivil siiski igav. Ka tüdines ta alatiseist tallis olemisest.

Ta raputas tugevasti pead, et oheli- kust pääseda. Viimaks katkes ohelik ja Viivi pääseski lahti. Ta kargas välja ja hakkas tuhatnelja mööda õue jooksuma.

Punaarmealased ruttasid teda kinni püüdma. Viivi aga ei lasknud kedagi

ligi, vaid jooksis pealegi ringi. Lon- kamisest polnud enam juttugi. Suuri vaevu saadi ta lõpuks kinni püüda ja pandi kohe sadulasse. Üks punaväelane istus sadulasse ja tahtis ratsutada. Aga näe — Viivi hakkas korraga jälle lonkama!

Arst ilmus õue ja vaatas — puna- väelane ratsutab lombaka hobuse sel- jas. Ta ei võinud seda kuidagi lubada ja ütles:

— Tule sadulast maha, haige hobuse seljas ei ratsutata.

— Ei, ta polegi haige, — vastas punaväelane. — Vaevu püüdsime ta kinni. Mööda õue kihutades ei longan- nud ta sugugi.

— Ah nii on lugu. Tule siis maha ja võta tal sadul seljast.

Punaväelane hüppas hobuse seljast ja vabastas Viivi sadulast. Viivi aga teadis, et kui sadulat tal seljas pole, siis teda tööks ei vajata. Ta lõpetas teesklemise ega longanud enam, kui teda talli poole viidi.

Viivi saduldati uuesti. Ta hakkas jälle lonkama, kuid see ei aidanud enam — sadulat tal sellepärast enam maha ei võetud.

— Viivike teeskleb, — ütles arst. Ta on kaval, ei taha töötada. Istuge aga talle rahulikult selga ja ratsutage järjest tükk aega.

Viivi lonkas algul ikka veel. Nähes aga, et see enam ei aita, jättis ta vigur- damise ega longanud enam.

Sellest ajast kutsutakse Viivit vigur- dajaks.

Kuuse talvine reis

Liina Reidle

Metsaserval kasvas ilus, suur kuusk. Ta oli seal kasvanud aastaid, sest keegi enam ei mäletanud tema noorpõlve. Kuusk kiigutas oma toredat latva ja kõneles:

„Kasvan, kasvan, sirgun, sirgun... kuni ulatun kõrgele ja näen kaugele üle metsa, üle mäe!“

„Aitab sulle sellestki pikkusest, sest juba nüüdki katad sa palju sooje päikesekiiri, mille mõjul meiegi kiiremalt sirguksime,“ ütlesid väikesed kuused, mis olid vaevalt mõne meetri pikkused.

„Laisad olete, ega viitsi kasvada. Mina teie vanuses olin palju pikem ja tugevam,“ vastas kuusk oma noorematele vendadele ja kiigutas rõõmsalt oma kõrget latva. Seda öelnud nägi ta kaht töömeest sae ja kirvega enda poole tulevat ja kuulis kuidas üks meestest lausus:

„Oi, missugune tore kuusk siin kasvab. Kui selle maha saame, saame sellest palju, palju laudu!“

Ja teine mees ütles: „Ei tea kas võtame selle kuuse. Ta on siin juba kaua aastaid kasvanud. Vast ehk leiame metsast mõne teise kuuse tema asemele.“

Kuusk kuulatas ja kuulatas ega saanud meeste jutust hästi aru. Ta ei teadnud mis tähendavad sõnad võtame, saame ja saame palju, palju laudu. Kuusk ei jõudnud sellele veel õieti mõeldagi, kui kuulis väikeste kuusekete naeru ja sosinat.

„Säh sulle, säh sulle! Olid uhke oma suurusele — nüüd aga saetakse sind maha. Suurusta siis veel oma iluga. Varsti pole sind enam siin.“

Vaevalt olid kuused oma jutud lõpetanud kui üks meestest hüüdis: „Võta kirves ja anna pihta. Võtame siiski selle kuuse, eks noored kuused kasva jälle asemele.“

Juba esimeste kirvelöökide järele hakkas kuusk värisema, ega saanud ikka veel aru mispärast teda nii kõvasti löüakse. Siis kuulis ta teise töömehe ütelist: „Võta saag abiks, ega's nii suurt puud jõua keegi kirvega läbi raiuda.“

Mehed võtsid nüüd sael teine teisest otsast kinni ja hakkasid saagi kord ühele kord teisele poole tõmbama. Nii saeti tükk aega, siis seisatus saag ja kuusk hakkas tugevasti kõikumale.

„Aitab saagimisest, nüüd ta kukub isegi maha,“ rääkisid mehed ja läksid kuusest tükk maad eemale.

Kuusk kõikus kord ühele, kord teisele poole... siis kostis kõva ragin ja mürtsatades langes kuusk pikali.

Nüüd võtsid töömehed kirved ja hakkasid kuuse küljest oksa raiuma. Saag oli selleks korraks oma töö lõpetanud ja vaatas nüüd pealt kuidas kuuse küljes oksad ikka kord korralt harvemaks jäid. Ta küsis kuuselt:

„Kuusekene, kas sa ka tead kuhu sind nüüd viiakse? Nüüd alles läheb su elu lõbusaks, ja missuguseid toredaid asju sinust saab.“

Kuusk aga ohkas ja vastas tasa: „Oh, mis lõbusaks mu elu nüüd enam läheb. Olin toredaim kuusk ümbruskonnas, nüüd aga pean sellega rahul olema mis minuga tehakse.“ Rääkides seda vaatas ta korraks töömeeste poole ja nägi, et kõik tema ilusad, tugevad oksad olid küljest ära raiutud ja üksteise peale hummikusse laotud. Mehed löid veel mõned korrad kirvestega ja ütlesid siis:

„Soo, selleks korraks aitab kirve tööst. Nüüd saame ta lühemateks tükkideks, siis saame siit ilusad parajad palgid, mida on kergem tislari juurde viia.“

Saag hakkas virgasti tööle ja varsti oli kuusk palkideks saetud. Siis võt-

sid töömehed kirved ning saed õlale ja sammusid tuldud teed tagasi.

„Head aega, head aega,“ hüüdis saag, „varsti näeme üksteist jälle!“

Järgmisel päeval tulid töömehed koos hobuse ja reega. Jõudnud kuuse juurde peatasid nad hobuse ja hakkasid üksteise järele palke reele laduma. Töötades ütles üks meestest: „Noh kuusekene, nüüd viime su siit ära. Muidu hakkab sul siin üksinda igav.“

„Puhh, kui raske,“ kaebas teine mees, „väsitab päris ära. Oli paras aeg teda maha saagida. Muidu oleks ta kasvanud liiga suureks ja meie kahekesi poleks jõudnud temaga enam midagi peale hakata.“

Varsti olid palgid reele laotud ja mehed hakkasid palgikoormaga linna poole sõitma. Kuusk oli väsinud ja jäi teel magama, kui ta jälle silmad avas, ei olnud ta enam reel, vaid lamas suure palgivirna otsas. Tema kõrval oli palju, palju niisama suuri, kõrgeid palgivirnu.

„Kus ma nüüd olen,“ sosistas kuusk ja vahtis imestades oma ümbrust.

„Uustulnuk, uustulnuk,“ kuulis ta seljatangant sosinat.

„Nüüd lähed varsti saagide alla.“ Kuusk pööras ruttu pea hääle poole, aga nägi ainult teiste palkide muigavaid nägusid.

Siis tulid töölised ja hakkasid sellest palgivirnast palke maha veeretama, kus kuusk lamas. Palgid laoti reele ja töölised ütlesid:

„Nüüd vabrikusse, nüüd vabrikusse.“

Vabrikus võeti palgid reelt maha ja veeretati ühte suurde ruumi.

„Oeh, oeh!“ ohkas kuusk ja veeres edasi. Siis jäi ta seisma ja nägi oma ees palju suuri saage.

„Juba sa siin, juba sa siin,“ ütlesid saed. „Oota, varsti saab sust palju ilusaid, valgeid laudu.“

Just kui kuusk tahtis saagidele vastata, kuulis ta suurt mürinat ja kärinat. Ta sulges ehmatuses silmad-kõrvad ja veeres saagidele lähemale.

Siis langesid saed alla ja lõikasid kuusest palju ilusaid, valgeid laudu.

„Ava silmad ja räägi, kas oli ka valu?“ pärisid saed. „Olid aga kõva puu, sind läbi lõigates murdus mul mitu hammast.“

„Oeh, oeh, või veel küsite kas oli valu. See on päris ime, et niisuguste teravate saehammaste alt veel eluga pääsesin.“

Nüüd nägi kuusk kuidas temast saadud laudad jälle reele laoti ja siis vabrikust välja sõideti.

„Seekord lähed tulle, lähed tulle!“ — kuulis ta veel tagant järele saagide naeru.

„Ptruu... ptruu... oleme kohal,“ lausus töömees ja peatas hobuse. Kandis siis laudad ühte suurde tuppa, ladus seinäärde virna ja lahkus.

*

Tükk aega oli kuusk inimesteta ruumis. See oli imelik koht, siin oli palju igasuguseid asju, mida kuusk polnud varem näinud.

Tema kõrval lamas suur kuhi ilusaid valgeid kõveraaid rulle, milledest mõned

olid täiesti kokku keeratud. Akna juures laual seisis mitmesugused suured ja väikesed potikesed. Potikestes aga oli värviline vedelik. Kuusk silmitses seda kõike suure huviga ja pidi juba ühelt potilt seletust küsima, kui potikene ise kõnelema hakkas. „Tead sa kuusekene, minuga värvitakse laudu.“ Selle ütelse üle aga pahandas pintsel ja sosistas:

„Ilma minuta sina pott ei tee midagi. Sina oled ainult nõu, milles värvi hoitakse, värvija olen aga mina, pintsel.“ Kuusk küsis nüüd oma poolt:

„Ütelge, armsad sõbrad, mis koht see on, kus praegu olen?“ „See — see on tislari töötuba. Nüüd hakkab meister sinust mööblit valmistama,“ vastas haamer.

„Mööblit, mööblit, mis asi siis see on?“ päris jälle kuusk.

„Oi, kui rumal sa veel oled. Näha, et oled esimest korda tislari töötoas,“ vastasid pintsel, peitel, tangid, naelad ja nuga.

Ja liimipott lausus täienduseks: „Mina liimin sind kokku, kui sinust

lauda või tooli tehakse.“ Ja laastud ütlesid: „Hööveldamisel aga tuleb sinust samasuguseid ilusaid, valgeid laaste nagu meie siin oleme.“

„Ah, siis teie olete laastud,“ imestas kuusk, „mõtlesin ei tea mis iluasjad teid olevat.“

„Oh, kus veel iluasjad, meister kütab nendega ahju,“ killkas mõõdurihm.

„Aga vaata, mina olen alles asi, milleta ei saa sinust ühtegi lauda ega tooli teha. Minu abil võtab meister mõõtu ja teeb siis selle järele paraja laua.“

„See on kõik kelkimine,“ ütles nüüd tislripink, kes kogu aeg teiste kõnelust pealt oli kuulanud.

„Mina olen see, mille puudumisel ei saa ühestki lauast tooli ega pinki. Sest mina olen see koht, kus peal laud hõõvliga siledaks hõõveldatakse.“ Kirves ja saag ei tahtnud sellega

nõus olla, et tislripink ennast nii tähtsaks tegi ja nad ütlesid:

„Kuulake sõbrad, ainult tislripingiga ei saa ka midagi ära teha. Mõõbli valmistamisel on aga tislril kõik tööriistad tarvilkud.“

Sellega lõppeski tööriistade vaidlus, sest meister tuli parajasti tuppa — nähes uusi laudu ütles ta: „Ah, need ongi need uued laud, mis täna toodi.“

Õelnud seda hakkas ta hoolega tööle, et uutest laudadest mõõblit valmistada. Ta tegi kaks tooli ja ühe suure laua. Ülejäänud laudadest aga tegi ta kapi. Laua ja toolid värvis ta pruuniks, aga kapi kollaseks. Kui asjad olid värvitud, lasi ta neid paar päeva seista, et värv kuivaks. Siis tuli ostja, kes viis ära kaks tooli ja laua. Kapi aga jättis meister endale ja pani sinna sisse oma tislritööriistad.

Kellad ja lõhnad

Ühel õpetlasel oli vaja väga täpselt arvutada aega. Tavalised kellad selleks ei kõlvanud. Ta tellis endale kõige täpsema kella, pani selle hinnalisse karpri ja peitis kappi luku taha, et keegi seda ei saaks puudutada.

Kord märkas ta, et kell oli siiski taha jäänud.

Õpetlane vihastas ja saatis käitisele, kus ta kell oli valmistatud, väga kurja kirja. „Häbi peaks teil olema välja lasta selliseid kelli, mida täpseiks võib ainult nimetada!“ kirjutas ta.

Käitise direktor luges kirja ega uskunud oma silmi.

„Kuidas!“ hüüdis ta. „Meie kellad jäävad taha. Ei või olla!“

Õpetlase juure saadeti insener.

Insener jõudis kohale, vaatas kella — jah, tõepoolest, see oli jäänud taha.

Kes küll võis kella rikkuda? Käitis vastutas kella eest. Keegi polnud seda maha pillanud. Õpetlane ei julgenud sellele hingatagi — nii hoidis ta kella.

Aga nagu varsti selgus, oli kõiges süüdi hinnalisest lõhnavast puust valmistatud karp, milles kell seisis.

Lõhn tungis kaane vahelt kella

mehhanismi. Selles oli rasvast võiet, millega määratakse kella rattakeste telgi, et need paremini keerleksid ja vähem hõõrduksid. Rasvane võie imes endasse puu lõhna. Rasv on üldse nobe endasse imema igasuguseid lõhnu. Nii tungib lõhn näiteks õhukesse rasvakorda, mis katab iga juuksekarva meie peas. Seepärast võib juuste lõhna järgi kergesti ütelda, kus te olete käinud. Kui viibisite männimetsas, lõhnavad juuksed männi järele. Tubaka suitsuga täidetud ruumis jääb juustesse hõlpsasti tubakalehka.

Lõhna lisa oli väga vähene, aga sellest piisas, et teha kella määret tihedamaks, paksemaks. Ja kuna määre oli tihenend, liikusid kella rattakesed raskemini ja kell jäigi taha.

Kui insener seda oli taibanud, sõitis ta rahuldatult ära.

Direktor ja seltsimehed käitises rõõmustusid samuti.

Kell oli siiski hea.

Kelli tuleb vaid kaitsta vängete lõhnade eest, siis käivad nad täpselt.

Ainult tavalistele, vähem täpsetele kelladele ei mõju lõhnad nii palju.

Paras palk

Johannes Selg

Kogu lugu sai alguse sellest, kui ämblik Hallkütür kolis läbi avatud õhukna tühja kambri, kus pidutsesid hommikust õhtuni loendamatud kärbsed. See oli peaaegu mööblita ruum, kus suvel hoiti tavaliselt piima, aiast korjatud marju, ja vahel isegi mett.

Arvukas kärbserepere, kes ajajooksul seal kambri endale armsa ning mugava kodu oli leidnud, mõistis ka kõiki sealseid hüvesid täiel määral hinnata, ja mida enam nad oma laisa ning mugava eluga harjusid, seda jultunumaks nad läksid. Toodi kambri piima — juba tuldi vurinal lennates. Asetati marju riuleile — asusid ka kärbsed kohe jaele, et neist maitsvamat osa välja imeda.

Algul oli neid ainult mõni üksik, nüüd aga ulatus nende arv juba sadadesse ja seepärast polnud ka imestada, et nad kõik kambri seinad, riulid ning kattepaberid oma alatise edasi-tagasi sõelumisega ära olid määrinud. Isegi kambri aknad näisid tuhmidena ning hallidena, kust ainult osa kõige julgemaid päikesekiiri sisse pääses. Kambri aknad olid aga seepärast nõnda hallid, et neil jalutasid tavaliselt ikka kõige priskemad ja räpasemad kärbsed.

„Meie teeme nii, kuidas meile meeldib,“ ütlesid nad ja jalutasid kõigi kuue jalaga ka meekärgedel, sest nende arvamise järgi pidi selline priiskav ning muretu elu kestma kaua.

Hallkütür oli esimene ämblik, kes söandas tungida sinna pooltühja kambri, laisklevate kärbeste riiki, ja seepärast ei aimatudki seal, millist sorti küllalisega on tegemist. Kuid siiski — kärbestele ta igatahes ei meeldinud.

„Olen Hallkütür, kodanikud,“ sõnas ämblik end esitledes. „Palun väga!“

„Käi aga minema!“ hüüdsid kärbsed ämblikule, kui too ronis aknaraamilt parajasti seinale. „Katsu, et sa kaod!

Siin pole kellelgi eluõigust peale kärbeste.“

„Noh, seda me veel näeme!“ naeris Hallkütür iseteadvalt. „Aga — küllap mahun minagi siia teie keskele.“ Ja ta hakkas suurima rahuga üles lae alla ronima.

„Katsugu ta tulla piima ime-ma!“ kurjustas ümm, paks, suur kärbes. „Ma kihutan ta otsekohe kus seda ja teist!“

„Ja marjadest ning meest võib ta samuti oma suu puhtaks pühkida!“ lisas Lopi, keda peeti kõige kurjemaks kärbseks. „Mina talle alles näitan!“

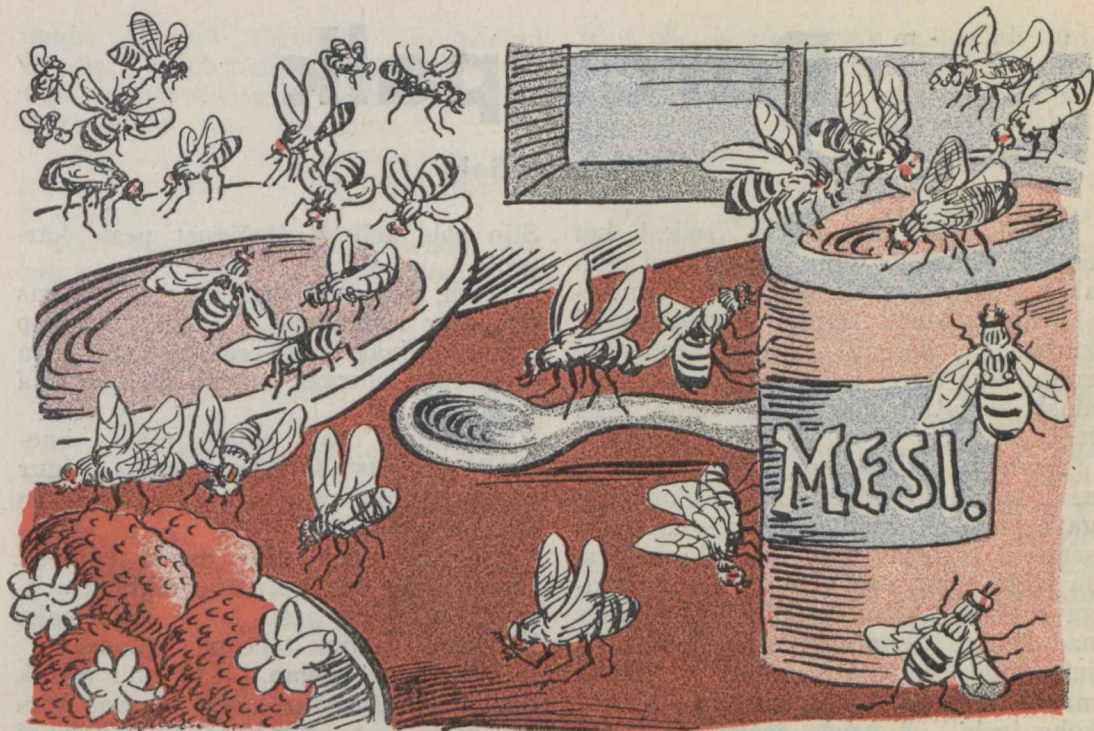
„Aga mina pelgan, — too uus elanik toob meile äpardusi kaela,“ arvas kärbes Pess, sest tema oli ebausklik, nägi unenägusid ja kahtles ning kartis iga asja juures.

„Päh!“ naeris tüse kärbseemand Mipp. „Ära ole sihuke argpüks! Mida niisugune põnnis kehaga kohmakas kaheksajalgne ikka suudab ära teha. Oskaks ta lennata, noh, see oleks vast iseasi... Aga niisugune... Ja kärbseemand naeratas üleolevalt ning hakkas oma tiibu silitama.

„Mulle näib,“ jätkas Pess, „et too isik vahib igale kopsakamale kärbsele kavala järel ja sügab end siis igakord pärast seda. Ta viskas teiegi peale silma, emand Mips.“

„Ahahaa!“ naeris Mips ja püüdis endal ajaviiteks pead otsast ära kiskuda, nagu see kärbestel juba vanast ajast on kombeks. „Mis on selles siis erilist, et keegi end sügab!.. Heldeke küll!.. Mina sügan end alalõpmata.“

„Jah, lori puha!“ segas end vahele Äps, julge ning hoolimatu kärbes. „Teate — käisin just praegu vaatamas... Istub teine sügavas mõttes lae all nurgas ega tee meist väljagi. Ma arvan, ta on üldse selline — selline omaette koperdama harjunud vanapoiss.“

Sellega lõppeski arupidamine tolle isevärki uustulnuka suhtes ja veel samal päeval unustati ta sootuks.

Järgmisel hommikul, kui Pess uudishimulikult lae all lendles, üllatus ta väga, nähes, et eile saabunud kontvõoras oli lae alla asetanud üsna suure helehalli vaiba, mida hoidsid lae küljes loendamatud imepeened nõõrid.

„Hm! Asi läheb siiski keeruliseks,“ mõtles Pess, kuid siis tuligi juba Äps lennates ja Pess näitas talle, milline isevärki ehitis oli üleöö tekkinud lae külge.

„Sihuke häbematu!“ vihastus Äps. „Mis ta arvab enese õige olevat! Kelle loaga ta siin ehitab? — — Otsekohe kisun ma selle kaadervärgi maha!“ Ja enne kui Pess sõnagi sai lausuda, vurises Äps juba võrgu suunas.

Pess nägi, kuidas hall vaip Äpsi lennuhoost värises, kuidas tuginõõrid vappusid, kuid ei purunenud — ja siis pani Äps meeleheitlikult kisendama.

„Appi! Appi!.. Jään siia suurde vaipa jalgupidi kinni. Tulge, aidake mind! Tule kiiresti, Pess!“

Kuid Pess polnud sugugi rumal.

„Sellel pole mõtet,“ ütles ta, „mina jääksin sinna nõndasamuti kinni. Aimasin ikka õieti: asjad hakkavad halvasti minema sellest ajast, kui tuli too kaheksajalgne.“

Hallküür tuli aga kähku oma kambri, jooksis kergejalgselt üle vaiba ja peatus just Äpsi juures, kes ikka veel meeleheitlikult rabeles.

„Silmapilk lase mind vabaks, sina põnn!“ karjus ta Hallküürule.

„Noh, seda me veel näeme!“ naeris ämblik. „Ise sa lubasid purustada minu võrgu, mille kallal ma terve öö otsa vaeva nägin. Ei sind enam või usaldada!“ Ja osava tõmbega asetas ta peene, kleepuva kõie mitmekordselt üle rabeleva Äpsi.

„Kahjatse õigel ajal!“ hüüdis nüüd ka Pess Hallküürule. „Meid on sadu ning tuhandeid. Me tuleme suure parvena ja purustame su koos sinu vaibaga.“

„Seda me veel näeme!“ naeris Hallküür ja laksutas suud. Tal olid tugevad, teravad lõuad; Pess nägi neid al-

les nüüd. „Hea on, kui tulete,“ jätkas ämblik, „teid on siin ka tõepoolest juba liiga palju.“

Kohkunult lendas Pess minema, et teistega juhtunu kohta nõu pidada — ja kohtaski tähsamaid kärbeid pliidi-müüri jalutamas. Kambrisse oli toodud värsket mett ja seepärast olid kõik väga ülevas tujus.

„Alustame läbirääkimisi!“ pani Üpp ette, silitades peenete koibadega oma prisket pugu. „Enne heaga — pärast kurjaga.“

Sellega oldi nõus. Aga kui kärbeste saatkond Pessiga eesotsas jõudis tagasi Hallküüru juurde, vedesid vaid Äpsi tiivad veel hallil, vetruval vaibal ja ämblik pühkis oma kambri ukse ees suud.

„Jäime hiljaks!“ hüüdis Pess. „Ta on Äpsi juba nahka pannud!“

„Palun väga, see oli talle paras,“ ütles ämblik haigutades ja pilutas sealjuures silmi. „Sihuke halp toakärbes! Ärgu tikkugu igale poole!“

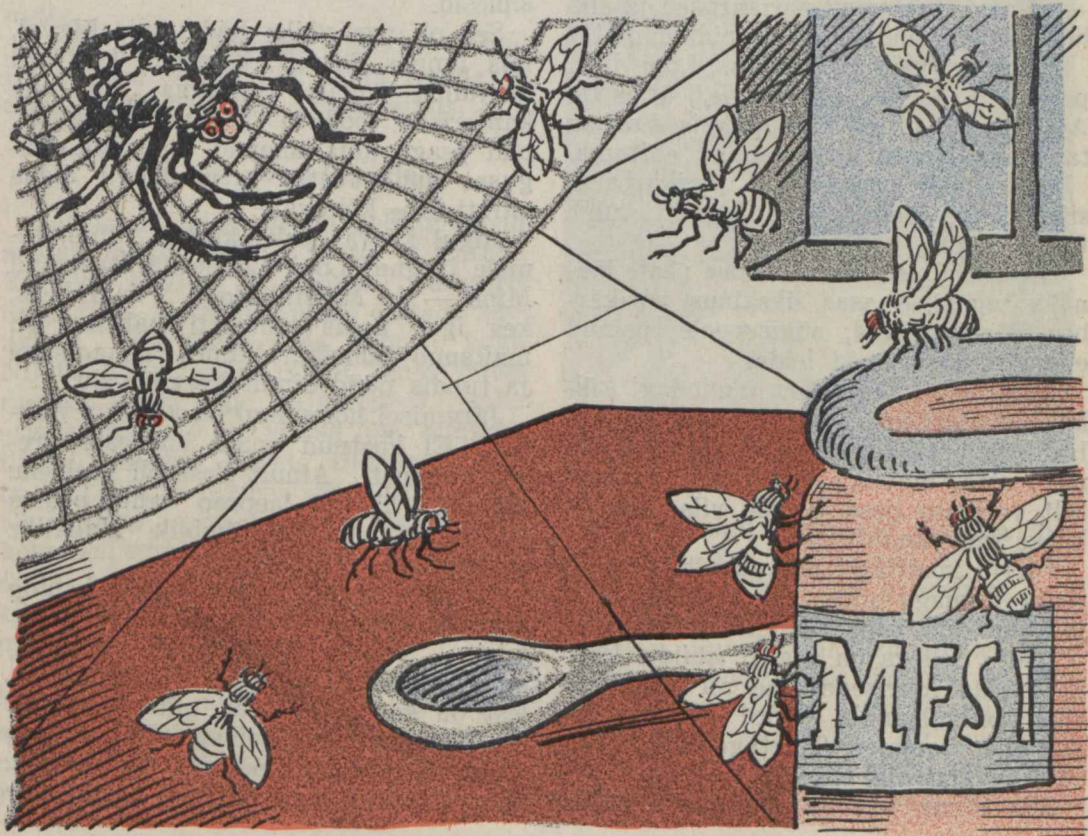
„Kui sa pole ennast siit homseks koristanud, siis — siis kuulutame sulle sõja!“ karjus Ümm, nii et ta paks vats vabises, aga ise mõtles, et parem oleks siiski, kui sõda jääks tulemata.

Kuid nüüd sai ka Hallküür paha-seks.

„Mis teie, muidusööjad, ka kelgite!“ hüüdis ta. „Üldse, tänage õnne, et teid siin nii muretult on lastud elada, piima solkida, marju reostada ning mett rüvetada. Maja teises otsas leiduvas kambreis on juba ammu laes kärbeslindid ja laudadel kärbsepaberid. Seepärast ma siia tulingi, et seal enam ühtainustki korralikku kärbest polnud, kellele jahti pidada.“ Hallküür muutus järsku tõsiseks. „Jah, kärbsepaber pole naljaasi,“ ütles ta. „Võid enda kergeti saaki süües ära mürgistada.“

Polnud midagi parata. Kärbsed pöördusid tagasi. Teel lendas neile vastu kärbseemand Mips.

„Kas sa kuule, või temataoline prus-

sakas tahab meile jahti pidada!“ hüüdis Mips solvunult.

„Lähen otsekohe ja löön ta pea segamini!“ karjus vahepeal kohalejõudnud kärbes Lopi, tõustes vihasele lendu. Aga juba paari minuti pärast oli ta tagasi.

„Ei see pole ühti nii kerge,“ ohkas ta masendatult. „Väänasin sootuks oma viienda jala vaipa hoidvate nõotide vahel. Oleksin veel tugevamini lennanud, poleks mind enam olnudki teie hulgas. Juba see koletis napsaski mu järele.“

„Teen ettepaneku,“ ütles toakärbes Nops, keda tunti kõikjal kavala ning taibuka kärbsena, „kutsume väljast porikärbsed appi. Nead on suured ja tugevad. Juba paarist sellisest piisaks, et lõhkuda Hallküüru vaip.“

Kõik olid selle ettepanekuga rõõmukisaga päri ja Nops valiti sealsamas saadikuks ning ta lendas kohe läbi õhukna välja porikärbsed otsima.

„Aga nüüd sa saad!“ karjus Lopi, lennates mööda otse ämbliku nina alt. — „Varsti saabuvad porikärbsed ja siis lüüakse su kaadervärk igapidi lommi!“

Hallküür vaid haigutas Lopi jutu peale. „Seda me veel näeme,“ ütles ta. Aga kui Lopi oli läinud, siis hakkas ta ometi võrku tugevamaks ehitama.

„Kes neid poolearuga porikärbsed siiski teab,“ pomises ta. „Viimati tuleb terve leegion korraga.“

Nops saabus pika ootamise peale lõunaks tagasi, kaasas üksainus porikärbes Pörr. Nüüd, sügisepoole, polnud enam naljaasi neid leida.

Kuid lärmi tegi Pörr üksindagi küllalt. Lubas kohe järgmisel hommikul Hallküüru kindluse kallale asuda, tormi joosta, ämbliku vangistada ja seotult varblase pesa juurde viia, kus ta leiaks surmanuhtluse.

Pörri kostitati rikkalikult meega, sooja piimaga ning marjamahlagaga — ja paluti siis tulla vaenlast vaatama.

„Oo! Sellega on aega!“ hüüdis Pörr ja lendas mürisedes lae all nagu pisike pommilennuk. „Oo! Sellega algan alles homme! Tuletage mulle seda vaid parajal ajal meelde!“

Siis liikus üks ja kambrisse astus

inimene. „Siin läheb lugu hoopis hulruks!“ ümises ta. „Juba porikärbsed platsis!“

Ta väljus ja tuli veidi aja pärast uuesti tagasi ning riputas lakke kollakaid, meeldivalt lõhnavaid linte ja asetas lauale taldriku magusa suhkruvee ning musta paberiga.

Magus lõhn meelitas Pörrigi ja suure hooga lennates sattus ta otse kollase lindi keskele. Hetk hiljem tundis ta, kuidas kõik tema kuus jalga vajusid otsegu sitkesse savvi. Tõmbas ühe lahti, siis vajus kohe teine hoopis sügavamale. Ei aidanud tiivadki, kuigi need põrisesid lausa metsikult ja kiskusid Pörrit otsegu propelleritega lindi küljest eemale. Pörr rabeles meeletult, oli ettevaatamatu ja pöördus küljeli. Silmapilk kleepus üks tiib liimi külge ja sellele järgnes teine, kuni Pörr lebas abitult selili.

Algul ei saadud Pörrit õnnetusest aru. Alles siis nähti, millise kavala löksu inimene kambrisse oli toonud, kui juba paarkümmend kärbest liimis siplesid.

See oli aga väike häda tolle kõrval, mis ilmes õhtul. Kärbsed, kes olid harjunud aplalt tormama iga uue kambrisse toodava toiduaine kallale, olid peagu kõik imenud taldrikult magusat suhkruvett — ja kõigil algas varsti kibe kõhuvalu.

Algul kärvas paks kärbes Ümm, temale järgnes Lopi, Lopile kärbseemand Mips — ja Mipsile Nops. Vaid Pess, kes igas asjas kangesti kahtles, oli maitsnud taldrikult ainult nokaotsaga ja tundis nüüd ainult kerget valu.

Järgmisel hommikul oli kamber vaikne. Ei kostnud enam kärbeste ärevat suminat. Ainult Pess oli veel ellu jäänud. Ta oli laeprao vahel peidus ja kuulis, kuidas ämblik Hallküür lahkus oma võrgust.

„Paras neile muidusööjalle ning laiskvorstidele!“ ümises Hallküür endamisi. „Teisele läksid auku kaevama, aga ise kukkusid sisse. Ainult sellest on kahju, et pean nüüd jälle kiires korras ümber kolima. Lähen õige lauta, seal pole liimilinte ega mürgipabereid, küll aga ohtrasti kärbsed.“

Meie lennuasjandus

Hüpe kirikutornist alla

Õige ammu, kolmsada aastat tagasi, elas Venemaal talunik nimega Nikita. Ta oli väga vaene. Ning oli kade. Aga kas teate kellele? Mitte rikastele, kes temast paremini elasid, vaid lindudele. Need võisid vabalt lennata, kuna tema oli seotud maa külge.

Nikita murdis tihti pead, kas ei saaks teha endale tiibu nagu linnul ja hakata lendama.

Ja ta hakkaski endale salaja sepitsema tiibu. Valmistas kõige pealt puuraami, tõmbas naha peale ja kinnitas selle endale selga ning kätele. Ronis siis kirikutorni ja hüppas sealt tiibu lehvitates alla. Ta maandus õnnelikult ja kavatses meisterdada veel paremad tiivad. Kuid sellest kuulis papp ja sai vihaseks. Ta kinnitas, et lennata võivad ainult linnud ja inglid. Inimesed mitte.

Loost teatati tsaarile, kes käskis vapral Nikital pea otsast maha raiuda ja tema patused tiivad ära põletada.

Lend ilma mootorita

Saksamaal elas umbes nelikümmend aastat tagasi insener Otto Lilienthal. Ka teda huvitas lendamine. Ta uuris linnu tiibu ja tahtis endale ehitada sarnaseid. Ta meisterdas samuti nagu Nikita kõige pealt raami, kuid mitte raskest puust vaid pajuvitstest. Naha asemel tõmbas ta vitsad üle õhukese linase riidega. Nende tiibadega läks ta mäe otsa ja hüppas vastu tuult. Tuul tõstis tiibu ja mees kerkis maapinnast kolm neli meetrit kõrgemale, püsis õhus mitu head minutit ja liikus mõnikümmend meetrit edasi. See oli esimene purilennuk.

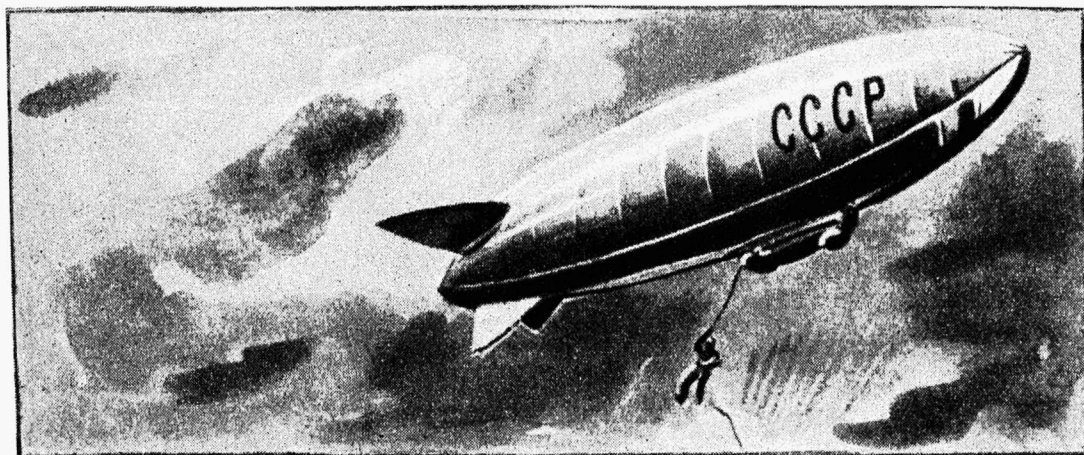
Nüüd ehitatakse ja käsitsetakse purilennukeid igal maal. Nendes on mõnus lennata. Neil pole mootorit, mis teeks müra. Nad püsivad tiibade abil õhus ja hõljuvad üle maa.

Purilennukid pannakse liikuma mitmel viisil. Üks viis on see, et ta lükatkse mäest alla. Tuul haarab ta oma hõlma ja kannab kõrgemale ning kaugemale. Vahel pannakse purilennukid tõusma ka lauskmaalt. Selleks seotakse nad tugeva kõiega lennuki külge ja lennuk veab nad õhku. Kui nad juba küllalt kõrgel on ja täies sõiduhuos, katkestatakse ühendus lennukiga.

Otto Lilienthal sõitis oma pajuvitstest tiibadega kuhu tuul kandis. Aga praeguseid purilennukeid võib tüürida kuhu tahetakse, võib sundida tõusma kõrgemale ja laskuma madalamale. Purilennukiga võib peatamata sõita sadu kilomeetreid. Nii sooritas Olja Klepikova 730 kilomeetrilise lennu ja Kartašev püsis rajuilmast hoolimata õhus seitse ja pool tundi järgemööda, sõites 600 kilomeetrit. Meie suures Nõukogude riigis õpivad väga paljud lendamist purilennukiga, sest kes oskab juhtida purilennukit, õpib kiiresti juhtima ka mootorlennukit.

oli tõmp nina, tagaltpoolt muutus sõiduk teravamaks, nagu kala saba. „Sabas“ oli neli rooli tüürimiseks. See kala täideti kerge gaasiga — vesinikuga. Alla kinnitati kabiin või gondel inimestele. Selline õhusõiduk nimetati dirižaabliks. Ta liigub väga ruttu — 150 kilomeetrit tunnis. Ta võib võtta peale palju suurema raskuse ja võib püsida kauem õhus, kui kõige suurem lennuk. Seepärast ehitatakse neid õige palju. Dirižaabel paigutatakse sõiduvabal ajal suurde majja, mida nimetatakse teiste lennukite juures „angaariks“, kuid dirižaabli juures „ellingiks“. Kui

Õhupall

Prantsusmaal elas kaks venda — Josef ja Jaques Montgolfier. Ka nemad unistasid õhikutõusmisest.

Märganud, et kuum õhk on kergem külmast, ehtasid nad suure palli, kinnitasid selle alla vitstest puuri ja asetasid viimasesse kolm reisijat: oina, pardi ja kuke. Siis pumpasid nad palli kuuma õhku täis.

Pall tõusis õige kõrgele ja õõtsus edasi-tagasi. Kui õhk jahtus, hakkas pall laskuma ja maandus õnnelikult oma kolme reisijaga. See oli õhusõidu algus.

Kuid häda oli selles, et sõiduk liikus, kuhu tuul kandis. Aga inimene tahtis lennata sinna, kuhu tema soovis. Otsustati anda õhusõidukile teine kuju ja ja meisterdati see kala sarnaseks. Ees

säärast hoonet ei juhtu olema, seotakse dirižaabel jämeda köiega puutüve või posti külge.

Kord juhtus imelik asi. Dirižaabel oli kinnitatud köiega puu külge. Tõusis suur tuul ja äike ning tiris köie katki.

Dirižaabel hakkas tõusma. Seda märkas dirižaabli komandör Gudovantsev. Ta haaras ruttu köieotsast kinni ja ronis julgesti seda mööda üles samal ajal kui dirižaabel õhku tõusis. Suure jõupingutusega õnnestus tal pääseda gondlisse, kus ta rooli kätte haaras ja õhusõiduki õnnelikult maale juhtis.

Lennukile on kõik teed vabad

Meie maal õpivad lendama mitte üksnes mehed, vaid ka naised. Ja õpitakse seda mitte ainult kutse omandamiseks,

vaid rohke huvi pärast, töötades edasi oma töökohal.

Nii õppis lendama tuntud kommunistlik noor Katja Mednikova, töötades samal ajal vabrikus lukksepana ja pühendades kõik oma vabad tunnid lennuasjandusele. Nüüd kõneldakse tema lendudest kogu maailmas.

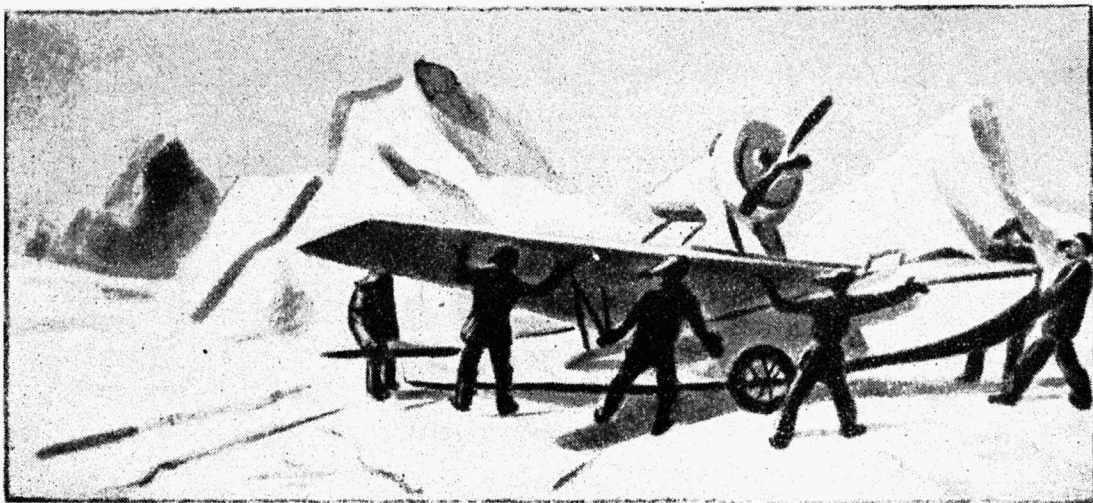
Meie määratu kodumaa ei saagi läbi ilma lennukiteta. On paiku, kuhu ei pääse talveti mingi muu sõidukiga. Nii, näiteks, enamlaste poolt ehitatud uus linn Igarka. Moskvast on sinna mitu tuhat kilomeetrit. Raudteed sinna ei vii. Laev sõidab väga kaua ja ainult

da vee või maa peale, kuidas lendur soovib. Ja tõusta võivad nad kas vee-pinnalt või maa pealt. Amfiib sarnaneb laevaga. Tiivad ja mootor asetsevad kerest ülalpool. Kui amfiib asub vee peal, on rattad tõstetud laeva külgedele. Kui lendur tahab laskuda maa peale, keerab ta rattad laeva põhjast allapoole ja amfiib võib maanduda kõvale maapinnale.

Üks meie tuntumaid amfiibe on „Š-2“.

Jääpankade vahel

Kui aurik „Tšeljuskin“ sõitis kaugele põhjapoole uurima sealset jääpiirkonda,

suvel. Kui sinna on tarvis saata inimesi või pakke, oleks see päris võimatu, kui poleks lennukeid. Kes tahab sõita Moskvast Vladivostokki, vajab selleks raudteel vähemalt 10 päeva, kuid lennukiga pääseb sinna 24 tunniga.

Mida kõike ei veeta lennukil! Inimesi, arstimeid, ehitusmaterjali ja puuvilja. Kord viisin ma ise Kamtšatkast Tšukotkast Moskva loomaaeda valge karupoja.

Amfiib

On loomi, keda nimetatakse amfiibideks. Need võivad elada maa peal ja vees, nagu näiteks konn.

Meil on lennukeid, mis nimetatakse „amfiibideks“, sest nad võivad lasku-

asetsees tema pardal amfiib „Š-2“. Kaasa sõitis tuntud polaarmaade lendur Babuškin. Mida kaugemale põhja poole läks reis, seda raskemaks muutusid jääolud. Viimaks ei saanud laev enam edasi. Jää pressis igast küljest, kuni aurik purunes ja hukkus. Meeskonnal oleks olnud häda palju suurem, kui tal poleks olnud lennukit „Š-2“. Selle abil oli Babuškin varem tutvunud ümbrusega. Meeskond viis hukkuvalt laevalt kogu oma varustise jääle ja jäi kannatlikult ootama pääsu.

Aga mispärast ei tõusnud nad kohe amfiibiga lendu? Seepärast, et kuskil ei olnud suuremat lagendikku, — kõikjal kuhjus jääpanku. Ei leidunud ka lahtist vett.

Pärast vaevarikast otsimist avastati avaram koht. Tšeljuskini meeskond hakkas „Amfiibi“ sinna tassima. See nõudis palju jõudu ja kannatust. Kuid vaevalt olid nad saanud amfiibi valitud kohale, kui sinna tekkis uusi jääpanku, mis takistasid tõusu. Meestel tuli mitu korda vahetada lennuvälju ja ehitada uusi aerodrome, kuni neile lõppeks teised lennukid appi tulid ja nad ära viisid. Ühes Tšeljuskini meeskonnaga lendas kaugest põhjast tagasi ka Babuškin oma „Š-2-hel“.

Üle Põhjanaba Ameerikasse

Meie kaugesõidu lennukeist vääril erilist tähelepanu „Zagi-25“. Ta omab ainult ühe, kuid väga tugeva mootori. Kuna pikkadeks retketeks kulub palju bensiini, oli selle mahutamiseks ehitatud eriline ruum. Inimestel seal palju ruumi ei ole. Kabiini mahub kõige rohkem kolm meest. „Zagi-25“ tiivad on haruldasetl pikad. Nad on kolmteist korda pikemad lennuki kere laiusest. Sellised tiivad hoiavad lennuki hästi õhus ja bensiini kulu on väiksem.

„Zagi-25“ on suurepärase masin. Ja selle juht Tškalov oli oivaline inimene. Ta suri noorelt, tehes ühe uue sõjalennukiga proovilendu.

Toosama Tškalov sõitis aastal 1936 Stalini esimese marssruudi järgi kahe kaaslasega — Baidukovi ja Beljakoviga — peatamatult ligi kümme tuhat kilomeetrit kaugemale põhja üksildasele saarele Udd'ile, millele pandi hiljem nimeks Tškalov. Selle lennu eest sai Tškalov Nõukogude Liidu kangelase nimetuse.

Aastal 1937 sooritas sama kangelane samade kaaslastega Stalini teise marssruudi — üle Põhjanaba Ameerikasse. Punaste tiibadega „Zagi-25“ külgedele oli maalitud suurte tähtedega „STALINI MARSSRUUT“.

Lend õnnestus hästi ja kolme-ööpäevase lakkamatu reisi järele maandus lennuk Ameerika linna Portlandi aerodroomil.

Pärast Tškalovit sooritasid sama lennu veel kolm vaprat lendurit — Gromov, Jumašev ja Danilin.

„Moskva“

Lendur Vladimir Kokkinaki tõusis lennukiga kõrgemale, kui ükski teine seda oli teinud enne teda. Aga ta ei rahuldunud sellega. Ta tahtis jõuda teistest ka kaugemale ja otsustas lennata Moskvast Kaug-Idasse ühe päeva ja ööga.

Kõik naersid tema üle. Keegi ei uskunud, et see võiks olla võimalik. Kokkinaki aga asus juunis 1938. a. Moskva aerodroomil helepunasesse lennukisse, mille nimi oli „Moskva“ ja jõudiski kahekümne nelja tunniga Kaug-Idasse, kus andis sõjameestele paki „Pravda“ värsked numbreid. Mehed hämmastusid. Seni olid nad saanud ajalehti, mis olid ilmunud 8—9 päeva enne kohalejõudmist ja nüüd hoidsid nad käes numbreid, millel ilutses eilne kuupäev!

Ent Kokkinaki polnud veelgi rahul. Tškalov oli lennanud Ameerikasse üle Põhjanaba. Ta soovis sama, ent teist teed mööda — üle Atlandi ookeani.

Ta asus jällegi „Moskvasse“, teades väga hästi, et see ei saa maanduda veepinnal. Kuid see teda ei heidutanud. Olles kindel oma võimetele ja uskudes oma lennukisse, asus ta ohtlikule teekonnale ja maandus õnnelikult ühes oma kaaslase Gordienkoga New Yorgi läheduses. Nemad olid esimesed, kes lendasid NSV Liidust lühimat teed mööda Ameerikasse.

„Kodumaa“

Kolm Nõukogude naist — Grizodubova, Ossipenko ja Raskova — said õigusega Nõukogude Liidu kangelase nimetuse. Nad lendasid vahepeal maandumata üle kogu Venemaa. Punasest pealinnast Kaug-Idasse. Teekond vältas kakskümmend kuus tundi.

Valentina Grizodubova oli lennuki „Kodumaa“ komandör. „Kodumaa“ oli tavaline lennuk kolme kabiiniga: kaks pilootidele, üks tüürimehele. Lennu ajal peitusid rattad lennuki keres, maandumisel keerati need välja lennuki põhja alla.

Lend algas pilves ilmaga. Tuli tõusta kõrgele... viis tuhat... kuus tuhat meetrit maapinnast kõrgemale. Seal on juba raske hingata. Ei jätku õhku. Pea hakkab valutama. Käed kanges-tuvad. Aga meie naislendurid ei alis-tunud.

Möödus öö, möödus hommik, möödus päev ja lähenes uuesti öö. Juba hakkas paistma Kaug-Ida.

Ent korraga lõi kabiinis leegitsema punane tuluke — bensiin oli lõpul! Tuli peagi maanduda.

Eeskabiinis istus Raskova. Valentina hüüdis, et tüürimees peab alla hüppama. Raskova ei tahtnud, aga kui komandör andis uue käsu, kuulas ta sõna. Ta pistis taskusse poolteist tahvlit šokolaadi, tikke, ronis kabiinist välja ja hüppas langevarjuga alla öisesse pimedusse.

Lennuk jäi veel esialgu tiirlema, kuid raadioaparaat ei töötanud enam.

Kogu Venemaa jälgis seda reisi. Ja kui ei tulnud enam lendureilt teateid, täitusid kõikide südamed murega. Endastmõistetavalt saadeti kohe lendu-rid tüdrukuid otsima. Nad leiti.

Keset metsa, lagedal soisel pinnal lebas lennuk „Kodumaa“, rattad kerre keeratud, et need ei jääks rappa kinni. Lennuki lähedal seisid Grizodubova ja Ossipenko. Maandumine oli toimunud esimese osaval juhtimisel hästi. Hakati otsima Raskovat. Üheteistkümnenda päeva hommikul leiti ta. Näljasena,

kurnatuna ja jõuetuna silmas ta kau-gelt tuttavat lennukit ja läks sinna-poolle.

Kümme päeva oli Raskova hulkunud üksipäini taigas ning otsinud sõpru. Iga päev sõi ta tillukese tüki šokolaadi ja pääses nii näljasurmast. Öösiti ma-gas ta külmal niiskel samblal. Lisaks hirmutasid teda kiskjad.

Kui kolm naiskangelast Moskvasse saabusid, hõiskas kogu Venemaa.

Hävitajad

Paraadide ajal vilguvad kõrgel õhus Moskva Punase väljaku kohal väikesed helepunased masinad. Need on hävi-tajad. Meil nimetatakse neid ka „kanakullideks“.

Hävitaja on kõige kiirem, kõige osa-vam ja kõige kuulekam õhumasin. Ta lendab kui tuul. Tõuseb minutiga kilo-meetri kõrgusele. Rongiga sõidetakse Moskvast Leningradi terve öö, reisi-lennukil neli tundi, aga hävitajal kõi-geist üks tund.

See lennukitüüp on lendurile harul-daselt kuulekas. Juba on ta siin, juba seal; juba lendab ta ühel tiival, juba on tal rattad ülespidi; juba langeb ta nagu kivi allapoole, ja ei jõua veel õieti vaadatagi, kui ta on jälle kõrgel taevas. Teda ei taba ükski võim. Ta ise tabab teisi. Säärane lennuk on suureks abiks sõjas.

Pommilennuk

Teine abiline sõjas on pommilennuk. Kuna hävitaja on kõige kergem ja väiksem, on pommilennuk kõige raskem ja suurem õhumasin. Temal on mitu mootorit. Ta näib nii kohmakana, et ei taha uskuda, et ta üldse õhku võib tõusta. Kuid tõuseb ometi ja väga kergesti.

Ta jagab vaenlasele kingitusi — pomme. Vahel peituvad need erilises kabiinis, vahel tiibade all. Pomme võib erilise seadeldise abil heita kas üksi-

kult või mitu korraga. Ja seal, kus nad lõhkevad, ei jää järele muud, kui rusuhunnikud. Seepärast teadku vaenlased: meie maad ei tohi puudutada!

Nii, lapsed, jutustasin teile mitmest õhumasinast. Kui te ka ei taha saada lenduriks — ei või ju kõik valida seda kutset, muud tööd tuleb ka teha — ei oleks halb, kui paljud teist õpiksid vähemalt huvi pärast tundma ja käsitsema lennukeid. Neis peitub meie suur tulevik.

J. Mazuruki järgi E. Jõgi

KIIRFOTO

Selle kiirfoto-aparaadi valmistame kiiresti.

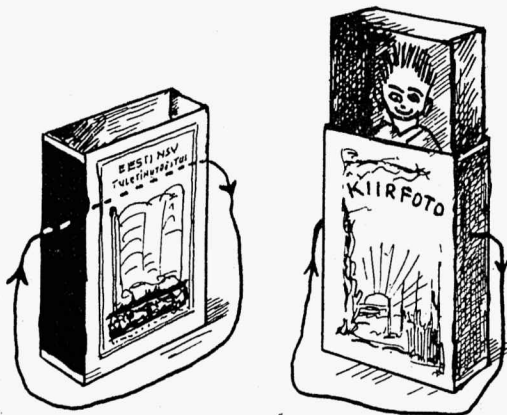
Tühja tikutoosi kitsamatest külgedest torkame läbi august tugeva niidi või peene nõöri, mille pikkus oleks umbes kuus korda suurem tikutoosi kõrgusest.

Tikutoosi sisse asetame joonistatud nalljapildi oma sõbrast. Pilt joonista tikutoosi pooles suuruses.

Lükka nüüd toos nõöri varustatud tikutoosi kesta ja kiirfoto-aparaat ongi valmis.

Sihhi sõbrale, tõmba järsu liigutusega alt nõöri — toos kargab pooleni aparaadist välja — sõber näeb ülesvõetud pilti — ehmatab võib olla — ja kindlasti naerab su meistritöö üle.

Kleebi oma aparaat veel kauni pabe-

riga üle või joonista sellele midagi päris fotoaparaadi kujutise taolist ja sa üllatad sõpra veel enam.

„MÄNG JA TÖÖ“

AJAKIRI OKTOOBRIKUNDELILE
ILMUB ÜKS KORD KUUS

NR. 4. APRILL 1941. II AASTAKÄIK

Väljaandjad: ELKNU Keskkomitee ja Hariduse Rahvakomissariaat.
Kirjastaja: RK „Pedagoogiline Kirjandus“. Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 10

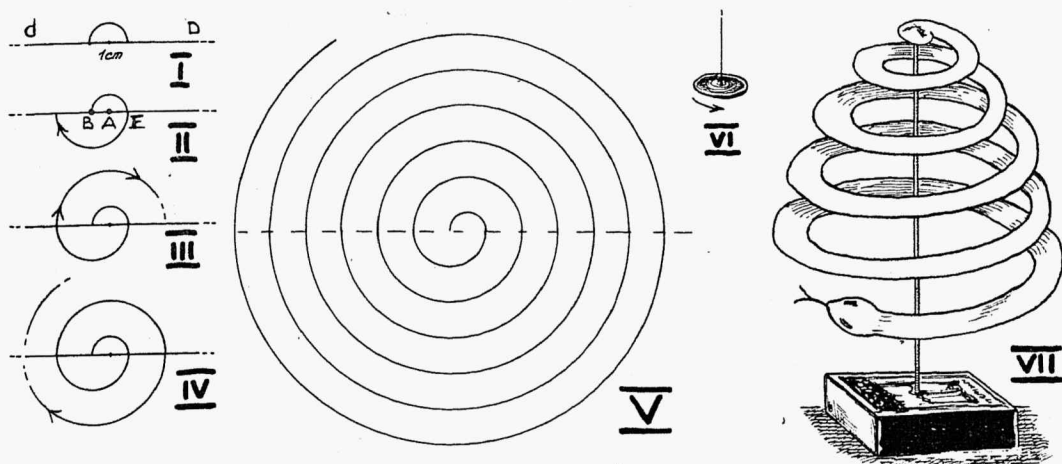
Tellimishind: 12 kuud — Rbl. 5.50, 6 kuud — Rbl. 2.75, 3 kuud — Rbl. 1.50. Tellimisi võtavad vastu RK „Pedagoogiline Kirjandus“, Pärnu m. 10—2, RKK Müügiosakond, Tallinn, Pärnu m. 10—24, kõik RKK raamatukauplused, ajalehtede kontorid, postiasutused-sidekontorid ja RKK Kollektiivmüügi usaldusmehed.

Vastutav toimetaja: K. Raesaar. Tehniline toimetaja: I. Peterson. Korrektor: S. Palm.
Ladumisele antud 13. III 1941. Trükkimisele antud 19. IV 1941. Trükikoja tellimise nr. 2026. MB—4261.
1½ trükipoognat. Trükiarv 12000 eksemplari.

Журнал для октябрат „Игра и труд“ на эстонском языке.

ГИЗ „Педагогическая Литература“, Таллин. „Типография Коммунист“, Таллин, ул. Пикк 2.

ELAV MADU

Elav madu on lõbus mänguasi. Selle valmistamiseks vajad sa paksemat paberit (kartong, vana vihiku kaas jne.), sirkliit pliiatsiga, kääre ja sukavarrast.

Kõige raskem toiming elava mao meisterdamisel on sellise kõverjoone joonestamine nagu näed joonisel V. Niisugust kõverjoont nimetatakse spiraaljooneks. Kuid sellest raskusest saad üle, ku tähelepanelikult jälgid jooniseid ja toimid juhatause järgi.

Algame pihta! Kõige pealt tõmbame pliiatsiga joonlaua abil 10 sm pikkuse sirgjoone (joon. I CD). Selle keskohta joonestame sirkliga poolringi, mille läbimõõt poleks suurem 1 sm. Nüüd asetame sirkli jala punkti B (joon. II), suurendame sirkli jalgade vahet kuni punktini E ja tõmbame siis allapoole sirgjoont uue poolringi (joon. II). Siis tõstame jälle sirkli jala tagasi punkti A, suurendame jalgade vahet (joon. III) ja joonestame uue poolringi. Tõstes nüüd sirkli uuesti punkti B (joon. IV), joonestame uue poolringi kuni sirgjooneni. Nii vaheldumisi, võttes keskkohaks kord punkti A kord B ja tõmmates poolringe, saamegi spiraaljoone nagu näeme joonisel V.

Raskem töö on tehtud. Seda oleks võinud joonestada ka tindi või tušiga, kui oskad käsitada sirkliit joonimissulega.

Nüüd lõika see ring spiraaljoonega välja, aseta värvivurrile, mille ehitust vaata „Mäng ja Töö“ nr. 2, pane värvivurr pöörlema — ja sa näed, kuid spiraaljoon elustub (joon. VI).

Lase värvivurril ka teistpidi pöörlema. Mida märkad nüüd?

Muide, tindiga või tušiga joonestatud laiajoone spiraal elustub selgemini.

See pole veel aga kõik! Nüüd võta ring vurrilt ja lõika kääridega mööda spiraaljoont lahti kuni spiraali keskkohani. Tõsta keskkohast lahtilõigatud spiraal üles — ja sa saad kuhjakujulise viguri (joon. VII).

Torka sukavarras püsti tikutoosi, aseta lahtilõigatud kuhjakujuline spiraal keskkohaga sukavardale — ja jälle omad sa uue viguri (joon. VII). Et spiraal vardalt maha ei libiseks, murra veidi selle keskohta, et sinna tekiks lohuke.

Nüüd tõsta oma vigur koetud ahju simsilile või ahju juurde asetatud toolile — ja vaata imet — spiraal hakkab pöörlema. Mida soojem ahi, seda kiiremini pöörleb spiraal. Miks ta pöörleb?

Loodusteadusest me teame, et soe õhk on külmast õhust märksa kergem, ta tõuseb alati üles. Oled vist isegi märganud, et põrandal on külmem kui lae all. Ahju läheduses tõusev soe õhk pörkub vastu kallakilolevaid spiraali pindu ja lükkab viimase pöörlema.

Joonesta uus spiraal, lõika viimase otsa mao pea, värvi madu kirjuks — ja sa tunned tõsist rõõmu nüüd juba uhkest elavast maost, kes püüab mööda varrast üles või allapoole roomata.

Kasuta, ja sa oled tingimata rahul, eriti kui seda näitad oma sõbrale.

S 9894

Hind 50 kop.